

DER SPIEGEL
bestseller 2016

Přeběhlík

Siegfried Lenz

PROSTOR

Siegfried Lenz
Přeběhlík

PROSTOR

Přeběhlík

Siegfried Lenz

přeložil Petr Dvořáček

PROSTOR | PRAHA | 2020

Originally published under the title *Der Überläufer*

Copyright © 2016 by Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg

Czech edition © PROSTOR, 2020

Translation © Petr Dvořáček, 2020

ISBN 978-80-7260-431-9

The translation of this work was supported
by a grant from the Goethe-Institut

1. kapitola

Nikdo neotvíral.

Proska zaklepal podruhé, silněji, rozhodněji, se zatajeným dechem. Čekal, sklonil hlavu a podíval se na dopis, který držel v ruce. Ve dveřích vězel klíč; někdo musí v domě být. Ale nikdo neotvíral.

Muž pomalu poodstoupil ode dveří a odhodlal se nahlédnout dovnitř zpola slepým oknem. Slunce ho docela silně páliło do zátylku, to mu ale nevadilo. Proskovi, pětatřicetiletému statnému asistentovi, se najednou začala chvět kolena. Prudce ohrnul rty, mezi nimi mu utkvěla nitka slin.

Před ním, dva metry za okenním sklem, seděl na židli starý muž, stařec, který měl až nahoru vyhrnutý rukáv levé ruky, té vyschlé, nažloutlé, už zpola uvadlé větve těla, a s nesnesitelnou pedanterií plnil injekční stříkačku. Prázdnou, nepotřebnou ampuli nechal bezmyšlenkovitě spadnout na podlahu. Proska měl dojem, že zaslechl nevýrazný tříštivý zvuk; ale mýlil se; okenní tabulka nic nepropustila ven.

Starý muž injekci opatrně odložil na nízký stolec,

bezmasými prsty vyškulil z chomáče vaty malý kousek, roztřeseně z něho smotal ucpávku a přidržel ji u hrdla lahvičky. Pak nádobku pomalu zvedl a obrátil dnem vzhůru. Tekutina pronikala vatovým zámotkem, který jako by pořád neměl dost a zároveň měnil barvu.

Proska si nechtěl nechat ujít jediný pohyb, ani sebemenší úkon. Předtím viděl toho staříka jen čtyřikrát pětkrát v životě, jen čtyřikrát nebo pětkrát v životě ho pozdravil. Nevěděl o něm víc, než že je to lékárník. Na štítku na dveřích stálo „Adomeit“ – jinak nic.

Stařec si vatovým smotkem několikrát otřel místo na předloktí a chvíli počkal. Při čekání mžoural přes kovové obroučky brýlí na injekční jehlu, která se ve slunci nevinně leskla.

Co bude dělat? Bodne se do ruky? Do žíly? Proč to ten stařík dělá?

Proskovi zaškubalo v koutcích úst.

Adomeit uchopil injekci a přiblížil si ji těsně ke sklům brýlí. Mírně zatlačil na píst: z jehly vytryskla hnědá tekutina. Nástroj byl spolehlivý, fungoval poslušně. Vtom se stařec bodl do ruky tak znenadání, že Proska zůstal stát před oknem jako uhranutý. Nemohl vykřiknout, pohnout rukou, utéct. Jak hleděl na muže, který cosi provádí se svým tělem, zdálo se mu, že sám cítí ostrou, hlubokou bolest, ostrou jako kořen vlasu a hlubokou jako studna lidského oka. Stařec si ukazováčkem vtlačoval tekutinu do krve, neustále, vytrvale.

Jakmile jedním trhnutím vytáhl jehlu z ruky, Proska ucítil, že je opět schopen pohybu. Vykročil zpátky ke

dveřím, zabušil na dřevo dveří a čekal. Ale nikdo neotvíral. Opatrně stiskl kliku; dveře se pohybovaly skřípavě a neochotně, vpustily ho dovnitř.

„Dobrý den,“ řekl Proska. Jeho hlas zněl chraplavě.

Stařec neodpovídal. Muže, který vstoupil do místnosti, si zjevně dosud nevšiml.

„Chtěl jsem se vás zeptat...,“ řekl Proska hlasitě. Větu nedokončil, když postřehl, že Adomeit vatovým smotkem otírá místo na předloktí, odkud právě vytáhl jehlu. Stařík se pak zvedl ze židle a přistoupil k oknu. Žlutou paží vnořil do slunečního světla a zamumlal: „Tady, olízej to, rychle, osuš to.“ Proska si nad žilou všiml malého červeného bodu; kousnutí jehly.

„Pane Adomeite!“

Starý muž se neobracel.

„Dobrý den, pane Adomeite!“

Stařec se díval z okna a shrnoval si rukáv. To už Proska křikl: „Přeju dobrý den!!!“

Lékárník se pomalu otočil, objevil návštěvníka a pohlédl na něj přívětivýma, šedivýma, udivenýma očkami. „Dobrý den, vy jste pan Proska, že?“

„Ano. Chtěl jsem se zeptat, jestli byste mi nepůjčil známku.“ Proska pozvedl dopis, co držel v ruce.

„Dopis pro mě?“ zeptal se Adomeit, „kdopak mi asi píše?“

„Ne,“ odpověděl Proska, „chtěl jsem se zeptat...“

„Musíte mluvit hlasitěji,“ přerušil ho apatykář, „hodně špatně slyším.“ Posadil se na židli, ale návštěvníka nechal stát.

„Nezbyla vám nějaká známka, pane Adomeite?“

„Dejte mi ten dopis, to je mi záhadou, kdo mi může psát.“

„To není dopis pro vás,“ křičel Proska. „Chtěl jsem se jen zeptat, jestli byste mi mohl půjčit známku na ten dopis. Tak asi do zítřka.“

„Vy chcete známku?“

„Ano. Zítřa vám ji vrátím.“

„Mám hodně známek,“ řekl stařec vlídně. „Můžu vám jich dát několik. Našinec je už nepotřebuje. Komu bych měl psát? Mám už jen jednoho přítele, žije u Brunšviku. Zním ho šedesát let. Byli jsme kdysi sousedi, tak jako jsme teď sousedi my. Všecko, co si můžou dva lidé říct, jsme si za těch šedesát let řekli. – Kolik známek potřebujete?“

„Dvě!“

„Kolik jste říkal? Musíte mluvit hlasitěji, neslyším dobře.“

„Potřebuju dvě známky,“ zvolal Proska, „do zítřka.“

„Dám vám je, když chcete,“ zamumlal Adomeit a zvedl se. Otevřel komodu, vyndal z ní obyčejný sešit a cupitavými krůčky přispěchal k návštěvníkovi.

„Tady, vytáhněte si ty známky.“

Asistent otevřel sešit, zběžně v něm zalistoval a našel aršík se známkami.

„Tady jsou,“ řekl stařík, „vezměte si, kolik potřebujete.“

Vycházel z něho nepříjemný nemocniční zápach. Proska cítil, jak ho v levé polovině čela začíná pobolívat hlava a zatoužil po čerstvém vzduchu.

„Jen si je vezte,“ povzbuzoval ho lékárník, když se Proska k ničemu neměl.

„Tyhle jsou staré, už neplatí.“

„Můžete si vzít i víc než dvě,“ řekl stařík. Pozorně sledoval návštěvníkovy pohyby rtů.

„Říkal jsem, že tyhle známky už neplatí.“ Proska zakřičel: „Ty vaše známky jsou k ničemu! Jsou staré a neplatné!“

„Ale ještě dobře lepší.“

„To dnes nikoho nezajímá. Známky musejí lepit a být v platnosti...“

„Ale přesto si jich můžete pár vzít,“ pobízel ho starlec ochotně.

„Ale jsou mi na nic.“

„Kolik?“

„Jsou na nic!“ křikl Proska.

Adomeit vrátil aršík s desetifenikovkami do sešitu, s lítostí pokrčil rameny a odcupital ke komodě. Ještě než ji zavřel, otočil se a zeptal se:

„Říkal jste něco?“

Proska zavrtěl hlavou a pohlédl na neofrankovaný dopis, který držel v ruce.

Lékárník se zase posadil.

„A to musíte psát?“ zeptal se.

„Ano.“

„Ve vašem věku,“ řekl Adomeit a zpoza brýlí na něho zamrkal, „ve vašem věku jsem taky ještě psal.“

„Já tenhle dopis posílám své sestře.“

„Moje matka je už dávno po smrti.“

Proska zakřičel: „Tenhle dopis je pro mou sestru!“

„Sestra, jistě. Sestra? Vy máte sestru?“

„Ano. Samozřejmě. Na tom není nic zvláštního.“ Proska chtěl odejít, ale něco ho donutilo v té místnosti zůstat. Bolest hlavy zesílila, za levou polovinou čela jako by pracovala sbíječka.

Adomeita svědila paže, do které si zabodl jehlu. Místo vpichu si třel dlaní.

„A proč píšete sestře? Blízcí příbuzní si obvykle nemají moc co říct. Napsal jste dlouhý dopis?“

„Patnáct stran!“ křikl Proska.

„Panebože, patnáct stran.“

Proska zase ucítil, jak se mu začínají chvět kolena. Přejel si rukou po nízkém, širokém čele, po ježatých vlasech vybledlých sluncem a zavřel oči.

„Jste unavený?“ zeptal se starý muž.

„Asi ano. Hodně jsem si namáhal hlavu. Něco takového s člověkem vždycky zamává.“

„Není potřeba tolik pracovat,“ řekl stařec.

Proska zakřičel: „Já jsem přemýšlel!“

„Přemýšlel? Tak. Přemýšlel. Ale z toho nic nekouká.“ Stařec spojil prsty obou rukou a usmál se.

„To je možné,“ poznamenal Proska nepřítomně. Náhle zvedl hlavu, ostře se na starého muže zadíval, déle, než bývá obvyklé, a zeptal se:

„Proč jste se tady s tou věcí,“ na okamžik očima sklouzl na injekci, „bodl do ruky? Díval jsem se na vás při tom.“

„Tak přece jen ty známky chcete?“

„Proč jste si,“ zvolal Proska tak hlasitě, že se síly svého hlasu sám vylekal, „proč jste si píchl tuhle jehlu do žíly?“

„Jehlu?“ Starý muž mlaskl. „Jehla je ostrá. Člověk necítí žádnou bolest. Když je lék pod kůží, tak ta na místě vpichu trochu naběhne. To ale brzy přejde.“

„Proč to děláte?“

„Chcete? Zkuste to, je to docela jednoduché. Vezmete tu věčičku do ruky, takhle, vidíte...“

Lékárník uchopil injekci a podržel ji svisle ve vzduchu.

„Proč si něco pícháte?“ řval Proska vztekle. Měl na starce zlost, i když k tomu neměl žádný důvod; sevřel ruku v pěst a uhodil se do stehna. Měl velké, zarudlé ruce.

Adomeit odložil injekci na stolek, přívětivě se usmál, nějakou chvíli se pro sebe uchichtával, pak zvedl hlavu jako srnec, kterému se zdálo, že zaslechl podezřelý zvuk.

„Já vám přesně řeknu, pane Prosko, proč беру ty injekce. To je to, co chcete vědět?“

„Ano. – Jestli vám to nebude vadit.“

„Dobrá, povím vám to, všechno do puntíku. Ale jen se na mě nesmíte proboha zlobit.“ Podrbal se na místě vpichu, podíval se letmo z okna a se spikleneckým pomrkáváním se obrátil na Prosku.

„Ale nezlobte se: Vy taky určitě rád sedáte u okna, vidíte? A když se díváte ven, tak na vás asi taky někdy přijdou nějaké myšlenky, vidíte? Vzpomínky? Anebo ne? A když vidíte ty staré pitomé silnice a les s jeho měkkými úkryty a s pěknými místečky za jalovcem, tak vás nic nenapadá, ne? A když pak jde po téhle silnici k lesu dívka, to pak taky na nic nepomyšlíte? Možná si budete klidánko plivat do vzduchu anebo si začnete krájet jablko. I když víte, že za jalovcem by pro vás dívka mohla znamenat víc než na té jalové silnici?“

Koukněte, já jsem starý muž, chromý lišák, kterému uteče každé kuře. Ale mám vzpomínky, víte. Jsou lidi, kteří z nich dokážou žít dvacet let. Všude je s sebou vláčí; vzpomínky si přivazují k pásku od hodinek a nosí je v nejbezpečnější kapse. To já nemůžu, nenávidím to! Ale vzpomínky přicházejí, i když je

nikdo nevolal, jsou tu, ať je potřebujete, nebo ne. Aspoň já to tak mám. Když koukám na silnici a... chápete? Člověk by neměl vzpomínat! Jsou lidi, není jich moc, kteří se z toho, co bylo, poučí. Já ne. A proto posílám vzpomínky k čertu, a aby se už nikdy nevracely, tak si to píchám. Dokážete to pochopit, vidíte? Teď se na mě zlobíte.“

Proska naklonil svou hranatou hlavu na stranu a odkašlal si.

„Říkal jste něco? Musíte mluvit víc nahlas.“

„Ne,“ křikl Proska, „nic neříkám, nic si nemyslím.“

„Taky ještě nejsem hotov,“ pokračoval apatykář. „Vzpomínky se k ničemu moc nehodí. Jsou těžké jako pytle cukru. Toho, kdo je věčně vláčí s sebou, jednoho dne srazí na kolena. Nemám rád vzpomínky. Každý den je jiný, nic se neopakuje.“

Proskovi vystoupil na čele pot. Do čela mu pravidelně bušila bolest hlavy.

„Můžu si sednout?“ zeptal se.

„Proč už teď? To už musíte jít?“

„Jestli si můžu sednout,“ zakřičel Proska.

„Jistě, jistě – tady na postel. Jen do toho, jen sedejte. Ještě jsem neskončil, ještě okamžik. Nezlobíte se na mě, vidíte? Ne, že ne? Vidíte: Taky jsem býval voják. Prodělal jsem válku, ne tu poslední, ale tenkrát taky byli mrtví. A já jsem taky jednoho zastřelil, hezkého mladého muže. Měl černé vlasy a pěkný dívčí nos, drobný, úzký, vpředu trochu ohrnutý nahoru. Pršák se tomu myslím říká. K čemu by mi bylo, kdybych si na to všechno vzpomínal? Bylo by to k něčemu? Koukněte: Tenkrát jsem se natáhl u jednoho lesního průseku, paže pod hrudí, bradu na rukou. Jehličí bylo

vlhké a měkké, jeho vůně – však víte, jak voní jedlové jehličí zblízka – ta vůně mě skoro omámila. Nade mnou křičela sojka a po obloze táhly osamělé velké mraky a všechno bylo tiché a mírné a pěkné. Vtom vidím, jak si po té úzké cestě dolů úplně v klidu vykračuje hezký ruský nepřítel, mladý muž. Nemohl mě vidět a ani neměl tušení, že tam leží kdosi, kdo ho nespouští z očí úplně stejně jako káně polní myš. Přiblížil se a tu jsem si všiml, že má na hrudi velký stříbrný řád, modře lemovaný. Deset kroků ode mě se zastavil a mnul si oko, pěkné tmavé oko. Nejspíš mu do oka vletěla nějaká muška. Klidně jsem ho nechal, ale když byl hotov a ještě víc se přiblížil, tak blízko, že mě každým okamžikem musel objevit, stíkl jsem spoušť. – Víte teď, proč jsou nám vzpomínky tak málo k užítku? Koukněte: Možná že byl ten muž velmi nešťastný. Možná že mi je dnes vděčný. Má člověk něco z toho, když si takové věci připomíná? Ti, co se z toho dokážou poučit, ať to dělají. Ti, co to nedokážou, ať se starají o to, kde je bota tlačí dnes; to je důležitější.“

Adomeit se odmlčel a díval se na injekci. Víčka očí sevřel v úzkou štěrbinu. Cítil, že řekl víc, než chtěl; nesl to nelibě.

Proska vstal a zakřičel: „Kam jste mířil?“

Lékárník zamumlal: „Na ten stříbrný řád.“

Oba muži na chvíli zmlkli, jejich pohledy se v místnosti křížily. Starý se změněným výrazem ve tváři náhle řekl:

„Možná že přece jen mám ještě jiné známky.“

Vysunul zásuvku, dlouho hledal, našel ohmataný poznámkový sešit a zasyčel: „Tady to je. Některé věci se před námi schovávají, že? Podívejte se tam! Myslím,

že nějaké nové známky v tom ještě jsou.“ Proska vzal sešitek do ruky a listoval v něm. Našel čtyři známky. Zvolal: „Ty jsou platné. Můžu si dvě vzít? Do zítřka?“

„Jistě, jistě,“ přikyvoval lékárník, „jen si je vezměte. Ten dopis určitě dojde. Mějte se pěkně. Na shledanou.“

Na dvoře zůstal Proska stát; čerstvý vzduch mírnil bolest hlavy. Za drátěným plotem kvetla třešeň; donutilo ji k tomu jaro. Nad Adomeitovým oknem visel holubník; nic se v něm nehýbalo, vrkající čeládka lítala po světě. Proska olízl zadní stranu obou známek a nalepil je. Pak zamířil k bráně nízkého, bíle natřeného dřevěného plotu, proklouzl ven a na silnici se dlouze rozhlížel. Ale protože nebyla v dohledu ani dívka, která by chvátala do hebkých úkrytů lesa, ani žádný muž nebo dítě, otevřel klapku žluté poštovní schránky, pozdvihl dopis, zadíval se na něj s výrazem vážného zamyšlení – právě tak, jako by bylo třeba učinit velké, mimořádné rozhodnutí – a pak ho vhodil do úzkého temného chřtánu poštovní klece. Klapka spadla, stalo se cosi definitivního. Teď už dopis nepatřil jemu, už na něj nemůže vznášet nárok; dal něco z ruky – navždy.

Proska přešel opuštěnou ulici, vystoupal po schodech do své mansardy a postavil se k otevřenému oknu. Tam naproti, ve vzdálenosti třiceti metrů, visela ta schránka. Shora na ni pražilo slunce, vrhala stín ostrý jako nůž.

Co udělá, až si ten dopis přečte? Co Maria udělá? Přitiskne si ruce na prsa, bude se snažit zklidnit prudce tlukoucí srdce. Ale nepůjde to. Až bude znát obsah toho dopisu, bude myslet na mě. Bude mě proklínat. Možná jsem jí neměl psát; bývalo by to asi lepší. Ten

dopis zabije Mariiny naděje jako dobře mířená rána. Svalí se na židli, plakat nebude moct, zoufalství jí sevře hrdlo, pevně a na dlouho. Sundá si zástěru, přečte si dopis podruhé, a potom, až se trochu uklidní... Jenže nalézt klid se jí pochopitelně nepodaří. Žádnému člověku by se to nepodařilo, kdyby dostal takový dopis. Ale musel jsem ho napsat, vedlo mě k tomu zoufalství. Zahánělo mě ke skříni, jednoho dne mě donutilo vyndat papír a tužku a sednout si a psát. Ať mě Maria udá! Je to moje sestra, ta už bude vědět, co dělat. Jsem na všechno připraven, jsem ke všemu ochoten. Dnes máme úterý, slunné, teplé jarní úterý. Dopis dostane pozítří, to bude čtvrtek, kolem desáté. Pak se všechno rozhodne, pokud vůbec existuje něco, co je třeba rozhodovat. Je to moje vina, že je sama – já jsem to byl, kdo tehdy, před šesti roky...

Pětatřicetiletý asistent Proska si unaveným pohybem přitáhl jedinou židli, která stála v místnosti, posadil se, lokty se opřel o okenní parapet, složil bradu do těch velkých rukou a upřeně hleděl na schránku. Zaslechl rychlé pleskavé mávání křídel; holubi se vraceli. Muž se několikrát zhluboka nadechl a vydechl. Zmocnil se ho při tom příjemný pocit lehké závratě. Na vteřinu mu bleskla hlavou představa, že se odněkud zřítíl, z nějaké zdi, z nějaké střechy, ze stromu anebo ze skály. Pak si zase myslel, že sklání hlavu nad jakousi studnu a se zatajeným dechem naslouchá zvukům hluboké, konejšivé krajiny mlčením. A zatímco se takto sluchem přímo vpíjel do hlubin zvětralého světa minulosti, zatímco měl pocit, že ve vzdáleném zrcadle studny, v zrcadle byvšího, prožitého, přestálého hledí na své nízké, široké čelo,

svalnatý krk a sluncem vybledlé vlasy: zatímco podléhal tomuto dojmu, z mlhy doby se mu začaly vynořovat obrazy vzpomínek. Walter Proska, asistent, náhle uslyšel pískat lokomotivu...

2. kapitola

V Provursku dostala malá lokomotiva napít. Nad její žhavé tělo přehoupli železný chobot, otočili velkým ručním kohoutem a do otevřeného boku se jí vevalil silný proud vody.

Proska slyšel šumění vody a přistoupil k rozbitému okýnku ve svém oddílu. Malinká bílá staniční budova s nějakým číslem na průčelí, zpusťšené nádraží, dvě hromady dřeva; víc toho k vidění nebylo, protože vesnice sama ležela za listnatým lesem dobrou hodinu cesty od stanice. U vlaku hlídkoval strážný. Protože bylo horko, rozepnul si límec. Na zádech mu visela útočná puška se stejnou samozřejmostí, s jakou africká matka nosí svého kojence. Když došel na konec úzkokolejné soupravy sestávající z lokomotivy, zásobovacího a poštovního vagonu, otočil se, ani hlavu nezvedl a šoural se zpátky. To se několikrát opakovalo. Krajina působila dojmem obrovského opuštěného spáleniště; nikde žádný vítr, ani vzduch se nepohnul, ve vyschlém křoví nic nezašustilo.

„Budeme tady stát dlouho?“ zeptal se Proska, když se k němu strážný přiblížil.

„Dokud nepojedem dál!“

„Myslím, že lokomotiva potřebuje jen vodu.“

„Tak,“ opáčil strážný nevrle, „potřebuje, jo?“ Náhle zvedl hlavu a pohlédl dolů na prašnou cestu vedoucí do Provursku. Proska u okna se podíval stejným směrem a spatřil dívku, jak mává na vlak a rychle se blíží. Měla na sobě šaty barvy listové zeleně, pas štíhlý jako přesýpací hodiny stažený širokým pásem. Rychlým krokem došla na nádraží a zamířila přímo ke strážnému. Měla matně se lesknoucí rudé vlasy, drobný nosík a zelenomodré oči. Na nohou hnědé plátěné boty. „Co chcete?“ houkl strážný a zíral na její holé nohy.

„Pane voják...,“ řekla a zachvěla se. Postavila na zem hliněný džbán a na něj položila složenou pláštěnku.

„Máte v tom džbánu mlíko, nebo vodu?“

Zavrtěla hlavou a přehodila si vlasy dozadu. Proska obdivoval profil jejích ňader.

„Vy asi chcete jet s náma,“ zeptal se strážný.

„Ano, maličký kousek, na rokytenská blata. Můžu vám za to dát peníze nebo...“

„Zmizte, ale rychle. Nesmíme nikoho brát. To byste ale měla vědět. Neptala jste se mě na to už jednou?“

„Ne, pane.“

„Vy jste Polka, co?“

„Ano.“

„Kde jste se naučila německy?“

V tom okamžiku malá lokomotiva dvakrát zapískala; jednou dlouze, jednou krátce. Strážný nechal dívku dívkou, vrhl zlostný pohled na Prosku a odešel

dopředu. S klením si vylezl do proviantního vagonu, sedl si na bednu a zapálil si. Puška na zádech tlačila; nesundával ji, byl na to příliš líný.

Vzduch nad vyprahlou zemí se chvěl žárem.

Lokomotiva sebou trhla; zasténala a vlaková souprava se pomalu rozjížděla.

Dívka zvedla džbán, vzala pláštěnku a šla podél vlaku. Prosebně vzhlédla k Proskovi. Přiblížila se k němu na co nejmenší vzdálenost a zašeptala:

„Vemte mě s sebou, prosím!“

A asistent nedokázal odolat jejím očím, jejím vlasům, štíhlým holým nohám a vyzývavému profilu těch ňader. Prudce otevřel dveře, jednou nohou se postavil na stupátko a napřáhl ruku. Podala mu džbán a pláštěnku, sama naskočila a nechala ho, aby jí pomohl do vozu. Zavřel dveře a otočil se. Stála před ním, dívala se na něho a usmívala se.

„Vystoupím ještě před blaty,“ řekla, jako by se omlouvala.

Mlčel a hleděl na její silné zuby.

„Váš kolega se bude zlobit,“ šeptala.

Bylo mu zatěžko udržet ruce v kapsách.

„Zastřelí mě?“ zeptala se s úsměvem.

Taky se usmál, vytáhl z kapsy krabičku cigaret a řekl:

„Vemte si cigaretu. To vás trochu uklidní.“

„Já nekouřím.“

„Tak si aspoň sedneme.“

Posadili se. Kolena měl několik centimetrů od její.

Do oddílu dopadl paprsek slunce. Proska viděl, jak se vzhůru dolů točí prach. Mlčeli a poslouchali

vzdychání malé lokomotivy a kolem rozbitého okna ubíhala krajina: louky a spálená políčka a malé březové háje a tu a tam slámou pokrytý domek, nad nímž někdy v suchém vzduchu nehybně stál sloup kouře. Na polích nikdo nepracoval a na loukách postávalo pár krav tupě hledících před sebe, jen jejich ocasy z lenivého zvyku co chvíli pleskly do kostnatého zadku a snažily se zahnat mouchy.

„Bydlíte v Provursku?“ zeptal se Proska.

„Ano, narodila jsem se tady.“

„Nikdy bych neřekl, že tady vyrůstají taková děvčata. Má váš otec taky krávy?“

„Můj otec byl polesný. Je mrtvý.“

„Už dlouho?“

„Dva roky.“

„Padl ve válce?“

„Já nevím. Před dvěma lety zastřelili v Provursku vojáka. Ráno za svítání přišli k nám do vesnice četníci. Šli dům od domu a hledali muže a pušky. Bydlíme na kraji vesnice a k nám přišli jako první. Táta už neměl čas se pořádně schovat. Ukryl se do skříně, a když přišli četníci, vodila jsem je po domě a všec-ko jsem jim ukazovala a už by byli málem odešli. Ale když jsme se vrátili do místnosti, kde stála ta skříň, musel si otec odkašlat a jeden četník vytáhl pistoli a čtyřikrát na skříň vystřelil; dvakrát nahoru a dvakrát dolů.“

„Tomu všemu bude už brzo konec,“ řekl Proska. Položila si ruce na stehna a komíhala nohama.

„Jste vdaná?“ zeptal se.

„Ne. Člověk by se neměl vdávat před osmadvaceti...“

„Proč ne?“

Dlouze na něho hleděla. Náhle sklouzla k němu, vzala jeho hlavu do svých horkých rukou a dýchla mu na čelo. Proskova ruka jí spočinula na ramenou, ona se mu však okamžitě zase vysmekla a posadila se na svoje staré místo.

„Chtěla jsem vám číst z čela.“

Řekl: „Tak, vy to tady umíte? A copak je tam vepsáno?“ – uhodil se dlaní do hlavy –, „co se z toho dá vyčíst?“ Nasála vzduch do plic, hrud se jí zvedala. Tajemně se na něj podívala, a jemu se znenadání zdálo, že by se mohl do jejích zelenomodrých očí zanořit jako do rybníka.

„Všechno bude dobré,“ řekla, „a možná taky ne.“

Zasmál se a řekl: „To je tam napsáno?“

„Přesně to,“ řekla.

„Tak to jsi malá věstkyně. A takovým věštcům jako tobě všechno rádi věříme. Jak se jmenuješ?“

„Wanda.“

„A kolik ti je let?“

„Dvacet sedm. A tobě?“

„Dvacet devět.“

„A jak se jmenuješ?“

„Walter,“ odpověděl.

„Walter a Wanda. Jestli mě tvůj kolega nezastřelí, ještě se potkáme.“ Rozpustile se zasmála.

„To je nesmysl,“ řekl Proska, „nic ti neudělá.“

Mlčeli a dívali se mimo sebe a naslouchali rytmu jedoucího vlaku: hm-ta-ta, hm-ta-ta, hm-ta-ta. A pomyslel si, že některá slova mají s tímhle rytmem cosi společného, slova melancholie hluboké jako propast, slova blažené touhy a uplynulého milostného štěstí.

Hm-ta-ta, hm-ta-ta: to znělo jako na-lo-ži nebo ně-kdy-snad nebo mi-luj-mě nebo mys-líš-ťeď anebo lí-bej-mě.

V kupé začalo být nesnesitelné vedro. Proskovi vystoupil na čele pot, vyschlá ústa volala po tekutině. Podívala se na jeho pušku visící na háčku, černou hlaveň skloněnou.

„Už jsi s tím střílel?“ zeptala se.

Neodpověděl, zvedl se, přistoupil ke dveřím a vystrčil hlavu ven z okna. Proud vzduchu se mu zařezal do obličejů a strhával mu světlé vlasy dozadu. To ochlazení bylo příjemné. Cítil, že ho pozoruje, a říkal si: Kdybychom tak byli v Provursku zastavili někdy večer! Má jedinečná prsa. Jak jdou ty rudé vlasy a zelenomodré oči k sobě! Za dvě hodiny se setmí. Doufejme že...

Otočil se a zeptal se: „Nevíš, jak dlouho bude vlak ještě potřebovat k blatům?“

„Čtyři hodiny, asi tak. Když se nic nestane.“

„A co by se mohlo stát?“

„Miny,“ řekla s úsměvem.

„Jak to víš?“

„Lidi ve vesnici si o tom někdy povídají.“

„V Provursku?“

„Ano. Odkud to vědí, nevím, ale někdy o tom mluví.“

„To vedro jim to prozradí,“ řekl, „ta svatouškovská obloha nebo vaše zplihlé stromy. Jak často hovoří lidé o vlakovém neštěstí?!“

„Každý den,“ řekla.

„Každý den vyletí do povětří vlak?“

„Ne. Ale když se to přihodí, mají si lidi týden o čem povídat. A pak se to stane zase.“

Sedl si vedle ní a přitiskl svou nohu k její.

„Kdy se tady naposledy vyhazovalo do povětří?“

„Před pěti dny.“ Otočila se k němu, položila mu své měkké paže na rameno, našpulila rty a řekla: „Jsem unavená. Z toho horka na mě jde lenost.“

Proska se vedle jejího ucha podíval k rozbitému oknu. Projížděli smíšeným lesem, který si už polovinu náspu železniční tratě vydobyl zpět a jako předvoj vyslal malé břízky, smrky a vrboví. Malá lokomotiva jednou krátce zapískala; nezdálo se, že sama ví, proč.

„Já mám z toho horka žízeň,“ řekl Proska. „Něčeho bych se napil. Studené pivo nebo – co to máš v tom džbánu? Mléko, nebo vodu?“

Zavrtěla hlavou a stáhla paže z jeho ramene.

„Nic na pití. V tom džbánu je můj bratr.“

Podíval se na hliněnou nádobu a řekl: „Co má zas tohle znamenat?“

„Nevěříš mi?“

Proska ji štípl do paže; nezdálo se, že cítí nějakou bolest.

„Teď se věštkyně proměnila v čarodějku. V blatech se obzvlášť dobře daří blatouchům; proč by tam neměl výtečně vyrašit i tvůj bratr? Chceš ho tam zasadit?“

Zapůsobila dojemem, že zvažněla, a uhlazovala si zelené šatičky nad koleny a střežila se pohlédnout mu do tváře.

„V tom džbánu je popel mého bratra. Nechali jsme ho zpopelnit ve Lvově. Byl železničář a vyletěl do povětří s jedním vlakem. Já jedu až do Tamašgradu. Tam bydlí žena mého bratra. Požádala mě, abych jí popel přivezla.“

„Přišel tvůj bratr o život na téhle trati?“

„To já nevím.“

Proska jí položil ruku na rameno a hleděl neklidně na nicneříkající hliněnou nádobu. Měl pocit, jako by ho teď někdo trvale pozoroval, a čím víc se snažil tento pocit potlačit, tím úporněji a intenzivněji se v něm zabydloval. Zmocnil se ho jistý soucit s Wandou, a svými velkými, silnými prsty ji hladil po krku nahoru a dolů. Přitáhl si její hlavu a políbil ji do vlasů.

„To všechno brzy přejde,“ řekl upřímně. „Myslím, že všechno přes noc zmizí, tak jako to přes noc přišlo. Otevřeš okno – ne zítra, ale jednoho krásného dne –, a do očí tě uhodí slunce a popřeje ti dobrý den. V zahradě bude sedět kos, budeš ho poslouchat a zjistíš, že všechno se změnilo. – Myslíš, Wando, že se to takhle stane? Asi si to nedokážeš představit, vid? – Je ti teprve dvacet sedm a máš ještě celý rok čas.“

Mlčeli. Několik starých smrků, které s potměšlou důstojností žily těsně u náspu, k nim na okamžik lhostejně nahlédlo. Prsty jí bubnoval po klíční kosti, náhle je nechal sjet dolů a dotkl se jejího pravého ňadra. Okamžitě se vymkla jeho objetí, odsedla si od něho a výhrůžně se usmála. A tento úsměv mezi nimi stál jako magická překážka, jako nepřekonatelná bariéra.

„Chtěla bych teď spát,“ řekla.

„Můžeš se mi opřít o rameno,“ on na to.

„To mi připadá dost nebezpečné.“

„Dokud nepřikryješ ten džbán pláštěnkou, nic ti neudělám.“

„Tomu nerozumím.“

Asistent ukázal na džbán a vysvětloval: „Mám pocit,

jako by se na mě ta věc dívala. Zdá se – mně aspoň –, že má oči. Připadá mi, jako by mě pořád někdo pozoroval. Dokážeš to pochopit?“

„Jestli to tak opravdu je,“ řekla, natáhla se po celé délce sedadla a položila mu hlavu do klína. Mile k němu vzhlédla a už zhluboka oddechovala.

„Spíš už?“ zeptal se po chvíli.

„Ano,“ odpověděla, „zdá se mi o tobě, a jak se zase uvidíme.“

„Je u toho tvůj bratr? Teda: Vidiš někde poblíž nás ten džbán?“

„Ne, jsme sami. Jsme velice sami – a je to nádherné. Nikdo nás nesleduje. Máme se rádi. Je u toho jen tvoje puška a dívá se na nás. Ale mlčí. Dokáže ta puška mlčet, ne?“

„Když to musí být. Spi, Wando, spi, a ať se ti něco zdá. – Ale mohla bys to mít ještě pohodlnější.“

Jak to jen vsedě šlo, svlékl si horní část uniformy, nadzvedl jí hlavu na klíně a složený kabát pod ni vsunul jako polštář.

„Děkuju pěkně,“ zašeptala.

Nic neřekl a hleděl na džbán. Říkal si: Kdybych jí tím nezpůsobil bolest, vyhodil bych tuhle pitomou věc z okna. Něco podobného se mnou ještě nikdy nikam nejelo. Jestli vlak vyletí do povětří, bude její bratr vířit vzduchem, a když bude mít holka štěstí, bude ho pak moct sklepávat z listů. Z břízy třeba prst, ze smrčku možná prst u nohy.

Na zádech mu naskočila husí kůže. Zvedl se, udělal pár kroků po oddílu a zastavil se u džbánu, stojícího v rohu a tiše se chvějícího v kývavých pohybech vlaku. Byla to jednoduchá, pravděpodobně doma